

konstrukciót keresve megállapítható, hogy az bizonyos szempontból az „Eszmélet” című versben valósul meg. A fejezetben eddig vizsgált szövegek egyik sajátossága az volt, hogy a lírai én megnyilvánulásai nem tudták a korábbi törekvéseket a maguk teljességében kifejezni. A lírai szubjektum alárendelve magát valamilyen funkciónak korlátozta önmön szerepkörét és lehetőségeit. Az „Eszmélet”-et vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a korábban vizsgált szövegekkel ellentétben itt a lírai én nem próbálja meg a széttartó erőkből szerveződő világot és szöveget összetartani, hanem az elmentmondások és paradox létigazságok kimondásával teremti meg az egységet. A beszélő már nem egy útkereső és -próbálgató szubjektum, hanem olyan lírai én, akiben reflektáltan él a tudat, miszerint – *Kulcsár Szabó Ernő* szavait idézve – „...az identitás nem állapotyszerű képződmény, hanem mindig csak valamely temporális létesülés »történet« alakzata”. A szöveget tehát széttartó erők szervezik, mint például a kint-bent, a fény-sötétség vagy a nappal-éjszaka oppozíciók szerepének és konnotációinak folyamatos átalakulásából fakadó paradoxonok, vagy maga a kompozíció, amely szakaszonként zárt és egynemű (formai és metrikai szempontból), míg az egész szöveget tekintve nyitott (természetesen a szakaszok nem felcserélhetőek). Ezen szöveg beszélője már vállalja, hogy az egyes létigazságok termékeny ambivalenciáiból merítve felépülő énjének folyamatos változásait mutatja be, ahogy ez a személyiség már képes a paradoxonokból és a folyamatosan széttar-

tó erők egységéből álló és az ezeken nyugvó világ ábrázolására. Így teremődik meg a költői nyelv azon dinamikus egyensúlya, amely képes egyetlen szöveggé szervezni a létezés kaotikusságának és kozmikus rendjének látomását.

„Én fölnéztem az est alól
az egek fogaskerekére –
csilló véletlen szálaiból
törvényt szőtt a mult szövöszéke
és megint fölnéztem az égre
álmaim gőzei alól
s láttam, a törvény szövödéke
mindig fölfeslik valahol.”

(„Eszmélet”, VII.)

A végigvitt értelmezési koncepció, amely természetesen számos értelmezési horizontot nem vizsgált, azt bizonyítja, hogy a kötet költői identitáskeresés folyamatrajaként is olvasható.

Irodalom

- Szabolcsi Miklós (1963): *Fiatál életek indulója*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
 Szabolcsi Miklós (1977): *Érik a fény*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
 Szabolcsi Miklós (1992): „*Kemény a menny*”. Akadémiai Kiadó, Budapest.
 Szabolcsi Miklós (1998): *Kész a leltár*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
 Tverdota György (1999): *József Attila költészetének folyamatraja*. Korona Kiadó, Budapest.
 Kulcsár Szabó Ernő (2000): *Irodalom és hermeneutika*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

(Külön köszönet Fábrián Mártonnak, Beke Juditnak és Arató Lászlónak.)

Marácz Orsolya

Kötélugró klub

Interjúk egy próbálkozásról, a cigány kisebbség (sport)sikereiért

A szombathelyi Frim Jakab Általános Iskolában egy lelkes testnevelő tanár megpróbált valamit, hogy a cigány tanulók sikerekhez jussanak. Így hozták létre a kötélugró klubot.

Tények: 1997. világbajnokság, Sydney, I. hely (14 éves korosztály, a csapatban 4

roma kislány); 1998. Európa-bajnokság, Amszterdam, I. hely (junior); 1999. világbajnokság, St. Louis, I. hely (junior); 2000. Európa-bajnokság, Budapest, I. hely (junior); 2001. Európa-bajnokság, Dánia, I. hely (junior); 2002. Európa-bajnokság, Anglia, I. hely (felnőtt).

Akik megszólalnak: *Bánhegyi Attila*, a klub létrehozója, edző; *Füle Magdolna*, edző; *D.-né S. J.*, az iskola gyermekvédelmi előadója; *Horváth Alexandra*, volt kötélugró, cigány; *Bánhegyi Kata*, kötélugró.

Az iskola

A szombathelyi Frim Jakab Általános Iskola évtizedek óta gyógypedagógiai iskolaként működik a városi és a városkörnyéki tanulók számára. A középújsúlyosan fogyatékos gyerekeken kívül a halmozottan hátrányos helyzetű és tanulási nehézségekkel küzdő olyan gyerekeket iskolázzák be ide, akik más általános iskolát prognosztizálhatóan nem tudnának elvégezni.

Az iskola tanulóinak 80 százaléka a megyei jogú város területéről jár be. Több éves tapasztalat szerint a tanulók megközelítően 20 százaléka egyéb településről látogatja az iskolát. A teljes tanulólétszám 220–240 körül van. A tanulók több mint 50 százaléka veszélyeztetett, közülük mintegy 20 százalék súlyos mértékben veszélyeztetettnek minősül.

A gyerekek mintegy 40 százaléka a cigány etnikumhoz tartozik. Legfeljebb negyedük családjában nagyobb az egy főre jutó jövedelem a létminimumnál. Változó mértékű, de igen magas a munkanélküli szülők aránya, sok az igen alacsony jövedelemmel rendelkező, valamint a majdnem kizárólag szociális segélyből élő család is. Az egy családra jutó kiskorúak száma 4–5 fő.

E tények ismeretében az iskolának elsősorban arra kell törekednie, hogy a hátrányokat elviselhetővé tegye, az oktatást minél olcsóbban valósítsa meg, s lehetőség szerint a rehabilitációs és habilitációs órák

által biztosított nevelőmunkával kompenzálja a családi és társadalmi hátrányokat.

A szülők igényei az iskola iránt igazából nem ragadhatók meg. Legtöbbjük az elfogadásig jut, s gyermeke számára az iskola befejezését követően munkahelyet szeretne remélni, ám egyre többen a továbbtanulás mellett döntenek.

A szülők iskolázottsága általában alacsony, sőt előfordul analfabétizmus is. Magasabb végzettséggel szinte senki sem rendelkezik. Az általános társadalmi értékrendet többen bűnözéssel vagy deviáns életmóddal megszegik, ez a gyermekek napi viselkedésére erőteljesen kihat. Az iskola igényeit felszerelésben, taneszközben a mini-

málisra kell szorítani, ugyanez vonatkozik a tanórán kívül szervezett napközire és egyéb szabad foglalkozásokra is.

A vidéki tanulók helyzete valamivel kedvezőbb, mint a városból járóké, bár saját településükön ők is a legrosszabb helyzetű réteghez tartoznak. Az önkormányzatok támogatási készsége eltérő, van olyan önkormányzat, amelyik szinte semmi többletet nem nyújt a szülőknek.

A nagy számú cigány tanuló magyar anyanyelvű, ilyen jellegű nehézségekkel általában nem küzd, igen kevesen használják a cigány nyelvet, így külön fejlesztő programot nem kell számukra beiktatni.

Az intézményi nevelés, oktatás fontos eleme a családokkal való kapcsolattartás, amit nehezít az, hogy a családok területileg nagyon szétszórtnan helyezkednek el.

A sportköri foglalkozásokon nemek szerinti csoportok létrehozására törekszenek. A tanulók részvétele önkéntes, és az egyes sportszportokból az átlépést biztosítani kell. A téli időszakban az iskola által nyújt-

Azok a lányok, akik más általános iskolából kapcsolódtak be a versenyzésbe, azért voltak olyan nagyon fontosak, mert a csapatgyakorlatok során sokat segítettek abban, hogy a két, három vagy négy cigány kislány is jól tudjon szerepelni. Az általános iskolás gyerekek jó értelmi képessége kellett ahhoz, hogy a gyakorlatokat zökkenőmentesen megcsinálják és az élen végezzenek. A cigánylányok integrálódtak abba a társaságba, amely meg nagyon toleráns volt velük.

tott kínálatokon túl alkalmanként igénybe vehető a műjégpálya és az uszoda is.

A mindennapos testedzésre biztosított osztályonkénti heti egy órán túl a magasabb évfolyamokon tanulók számára sportkör áll rendelkezésre. A kör alapvető célja a tehetség gondozás, az erőnlét, az ügyesség, az állóképesség fejlesztése, valamint egy-egy sportágban a kiemelkedőt nyújtó tanulók versenyekre történő felkészítése. Az atlétikán és labdajátékon kívül a nagy hagyományokkal bíró kötélugrást választhatják a tanulók.

Horváth Alexandra

– 14 éves vagyok, 3–4 éve kezdtem el kötelezni. A nyolcadik bébe járok. Most nyáron hagytam abba az ugrálókötelezést. Van egy húgom. Ő is ide jár.

– Ő is kötelezik?

– Nem, ő nem.

– Nem is akartad rábeszélni?

– Nem.

– Otthon szoktál-e kötelezni?

– Persze. Tetszeni tetszett neki, csak...

– Miért hagytad abba a kötelezést?

– Mert ... ööö ... édesanyámnál voltam, és nem tudtam edzésekre jönni, mert Jánossomorján voltam, és visszajöttem, és most nem járok.

– Most sportolsz valamit?

– Hát nem, semmit.

– Nem hiányzik?

– Hát igen is, meg nem is.

– Hogyan kezdted el ugrálókötelezni?

– Ötödikes voltam, vagy inkább még alsós. Voltak ilyen edzések, és én elmentem és csináltam. És így bekerültem.

– Az osztályodból mentek mások is?

– Nem, csak én.

– Milyen volt az edzés?

– Jó. Sokat kellett ugrálni, de jó volt.

Kétköteleztünk, egyéniztünk. Háromszor volt egy héten. Iskola után maradtam itt.

– Hogyan tanultatok meg a különböző figurákat?

– Voltak edzőtáborok, és ott. Ott mutatták az edzők, vagy mások, más gyerekek, akik már tudták ezeket. Voltak ilyen nem magyarok is.

– Mennyit gyakoroltál?

– Hát, amelyik nehezebb volt, azt többet.

– Volt, amit szeretnél?

– Igen. A félpercest, a gyorsfutást. Azt szerettem.

– És melyik volt nehéz neked?

– Inkább az egyéni. Én a csapatban voltam.

– Voltál-e versenyen?

– Voltam Zalaegerszegen meg Egerben.

De az nem sikerült, mert idegbeicipődésem volt. Ez már azelőtt volt, hogy elmentünk, de így is indultam a versenyen. És megoldottam valahogy. Egy perces gyorsaságiban és formációban indultam. Úgy volt, hogy autóval mentünk, kisbusszal. Kollégiumban aludtunk, olyan szálláson. Kaja is volt, de nemx mindig ettem meg. A főzeléket nem.

– A versenyen hány csapat indult?

– Nem tudom.

– Volt egyenruhátok?

– Igen. Szép. ENZO. Kék.

– Kik voltak még abban a csapatban?

– Horváth Bianka, Wöller Szandra meg a Hankó-Faragó Anna.

– Mi van most azzal a csapattal, amelyikből te kiléptél?

– Hát szerintem most más csapat van.

– Mit szóltak az osztálytársaid, hogy te versenyekre jársz?

– Hát, tetszett nekik.

– Senki nem akart beállni kötelezni?

– Nem, senki.

– Mit szerettél a kötélugrásban a legjobban?

– A bemutatókat. Télen, nyáron, ősszel mindig van. Az utcán is, meg ha hideg van, olyan helységekben. Vépen az nem tudom, mi volt, valami kollégiumban. Tanárok, meg ilyenek nézték.

– Hogy fértek el ilyen helyen?

– Például amikor függőlegesen vagyunk, és nem fér ki úgy, akkor vízszintesen. Vigyázunk, hogy le ne csapjunk valamit. Átalakítjuk a gyakorlatot. Vagy az edzők, vagy mi.

– Volt valami, ami neked különlegesen tetszett?

– Nem, semmi.

– És ami rossz volt?

– Hát az idegbeicipődésem.

– Jut még valami az eszedbe a kötélugrásról, amit elmesélnél?

- Nem, semmi.
- Köszönöm, hogy beszélgettél velem.

Bánhegyi Attila

A történet kezdete az, hogy itt voltak a Frim Jakab iskolában a cigánylányok. Ők voltak a fő motiváló erő a sportág létrehozását illetően. Azt gondoltam, hogy párhuzamot lehet vonni az amerikai néger lányok és az itt élő cigány lányok között. A kezdet az nem szól arról, hogy ebből ilyen komoly sportág legyen. Csak arról, hogy valami örömük legyen az életükben a szabadidejük során.

A lányok, a cigánylányok között sok olyan gyerek volt, aki ezt komolyan vette. És tehetségük is volt hozzá. Az ő tudásuk és lelkesedésük hozta fel ezt a sportágat olyan szintre, hogy nemcsak a gyerekek között volt népszerű mint szabadidős program, hanem mint sportág is kezdett kialakulni.

Elkezdtünk versenyeket rendezni. Először egészen egyszerű versenyeket, csak magunknak. Ami abból állt, hogy meddig tud páros lábon szökdelni, meg hányat, adott idő alatt. Azaz gyorsasági verseny is volt. Szóval alapdolgozat, amiket kötéllal lehet. Ettől a gyerekek teljesen belelkesedtek, és mindenki, csaknem az egész iskola ugrált.

260 fős volt akkor az iskolánk létszáma, és szerintem nem volt olyan gyerek, aki ne forgatta volna valamilyen szinten a kötele. Nemcsak a lányok, a fiúk is. De a fiúk aztán lemorzsolódtak, mert ez a sportág egy kicsit arról szól, hogy türelem is kell hozzá, meg kitartás. És ebben a fiúk nem igazán jók, nem igazán voltak hajlandók sokat gyakorolni. Mert nagyon sokat kell magadat „kínózni”, hogy egy trükk bejőjön. Ezt a fiúk nem igazán voltak hajlandók. A cigány fiúk inkább az erejüket szeretik fitogtatni. Így ők nem maradtak meg. Ezzel mi kívülről nem tudtunk mit kezdeni. A kevés megmaradó fiút meg szinte kiszorították a lányok. A fiúk, hogy már nagyon kevesen maradtak, nem szívesen jöttek a lányok közé. Nem maradtak meg egy lány társaságban, mert akkor gúny tárgyaivá váltak. Így idővel teljesen elnöiesedett ez a sportág az iskolánkban.

A kollégák kezdetben nagy örömmel vették. Elfogadták. Hiszen kihatott a gyerekek személyiségére is. Ez egy kiegészítő iskola, így nagyon fontos volt, hogy az ugrókötelezésben sikerélményt szerezhettek. Aki itt sikerélményhez jut, az valahol kiegyensúlyozottabb lesz, fejlődik a személyisége. Ha nem jut sikerélményhez, nagyon valószínű, hogy nem lesz kiegyensúlyozott ember. Ezeknek a gyerekeknek a tanulásban például kevesebb lehetőségük nyílik sikerélményt szerezni. Ez mindenképpen nagy motiváló erő volt.

Akkor jelentkeztek az első problémák, amikor elkezdtünk versenyekre járni. Részt vettünk a Magyar Kötélugró Szövetség által rendezett versenyeken. Szóval utazgatni kellett. Először az országban, aztán a világban. Már az országon belüli utazások is sok konfliktushoz vezettek. A kollégák is többször a kötélugrás ellen beszéltek, merthogy fontosabb a tanulás. Többször azzal büntették a gyerekeket, hogy nem engedték el őket edzésre, versenyre. Szóval ezzel neveltek. Persze én nem tartom ezt nevelésnek.

Az országos versenyeken való részvételkor már bekapcsolódott a kötélugrásba az én két lányom is. Úgy is bővült a csapat, hogy a város más általános iskoláiból is szívrogtak gyerekek, akik hallottak a sportágról és szerették volna csinálni. Ez áttételesen okozott problémát, mert ezek a gyerekek gyorsabban tanultak, mint a kiegészítő iskolások.

A cigánylányok az egyéni versenyeken nem sok sikerélményhez jutottak, mert akkora tehetségük még sincs, mint a normál általános iskolába járóknak. Például ahhoz, hogy egy egyperces koreográfiát megjegyezzenek, ahhoz nem volt elegendő a szellemi képességük. Szóval nem a fizikai képességeikkel volt probléma, hanem a tanulási képességeikkel, az emlékezetükkel. Az egyperces gyakorlatnál meg kell jegyezni, hogy az milyen elemekből áll, azok hogyan következnek egymás után. Ezt egy olyan kislánynak nagyon nehéz megtanítani, aki olvasni nagyon nehezen tud, számolni nem tud, nem ismeri a számfogalmakat. Ezt a komplett gyakorla-

tot, egy kúrt, mint a korcsolyában, teljesen önállóan kellene bemutatni. Kiállni rege- teg ember elé és ott bemutatni. Persze ez relatív, hogy mennyire jutottak sikerre, mert az első hatba azért be tudtak kerülni. Sokan nem is hitték el, hogy ilyen iskolá- ból vannak ezek a gyerekek. Például ami- kor bemutatókat tartottunk, ezekről a gye- rekekről senki nem gondolta, hogy kisegítő iskolások, és nem tudják sokszor, hogy a 60 a nagyobb szám-e, vagy a 80.

Azok a lányok, akik más általános isko- lából kapcsolódtak be a versenyzésbe, azért voltak olyan nagyon fontosak, mert a csapatgyakorlatok során sokat segítettek abban, hogy a két, három vagy négy ci- gány kislány is jól tudjon szerepelni. Az általános iskolás gyerekek jó értelmi ké- pessége kellett ahhoz, hogy a gyakorlato- kat zökkenőmentesen megcsinálják és az élen végezzenek. A cigánylányok integrá- lódtak abba a társaságba, amely meg na- gyon toleráns volt velük. Persze erre szük- ség volt, mert egyrészt nehezebben tanul- ták meg az elemeket és a gyakorlatot. Másrészt sok esetben gyakorlat közben is kellett mondani nekik, hogy most merre menjenek, hogyan helyezkedjenek, melyik elem következik. Kelltek olyan gyere- kek, akik ott gyakorlat közben is segítet- tek. Ott mi már kívülről nem tudtunk segí- teni. Az, hogy ott bent gyakorlat közben irányítják egymást, az kívülről nem lát- szott, de így volt.

Ez nem okozott problémát a gyerekek között. Nagyon nagy türelemmel rendel- keztek a többiek, mert erre megtanítottuk őket. Tudták, hogy csak így tudnak együtt dolgozni. De nemcsak a versenyeken kel- lett nagy türelem hozzájuk, hanem a hét- köznapi életben is. A hétköznapiakban is úgy zajlott az életünk, hogy ők visszahú- zódtak, megpróbálták az ő kis szűkebb kö- zösségüket megtartani. És mindig nekünk kellett őket újra és újra hívni, hogy gyertek közénk, legyetek velünk. Nem volt ebből sosem gond.

A családokkal való kapcsolatunk is ér- dekes. Amit tőlünk kaptak, azt elfogadták, de maguktól semmit nem tettek azért, hogy valamijük legyen, valami a házuk tá-

ján szebb, jobb legyen. Nem törték magu- kat a munka után, inkább a segélyért kilin- cseltek és követelték, hogy oldja meg az önkormányzat helyettük azokat a dolgo- kat, amiket más családok is maguk olda- nak meg. A gyerekek, a kötélugró gyere- kek közül is még többen itt lennének, ha a családjuk hagyná.

Az egyik kislány 16 éves volt, mikor a nyolcadikat befejezte. Már ezt az osztályt is csak rábeszélésre engedték neki elvé- gezni, mert mennie kellett dolgozni. Ugye a családból a férfiak nem dolgoztak, mert nem értettek semmihez, nehezen találtak munkahelyet. Bár nem is nagyon keresték. Így a nőknek kellett dolgozniuk. Az édes- apjuk 52 éves volt, neki sem volt munka- helye, de azt a színvonalat, amit a velünk töltött évek alatt elértek, már szerették vol- na tartani. Dolgozott az anyuka, a nagyobb- bik lány, és el kellett mennie Zsaninak is. A mi segítségünkkel kapott először mun- kát. Takarított. De ezzel a munkával is ba- ja volt az apukának, hogy nem fizetnek eleget. Az sem volt szerencsés, hogy ez a munkahely ott volt közvetlenül a házuk mellett, és az apuka mindenfélekébe bele- avatkozott, amikbe nem kellett volna. Az- tán, amikor betöltötte a tizennyolcat, akkor szalag mellé ment dolgozni.

A házuk környéke is lassan átalakult. Bepucolták például, pedig előtte sokáig félkészben állt. Építettek hozzá fürdőszo- bát, rendbe tették az udvart, ami korábban olyan volt, mint egy MÉH-telep. Megnöt- tek az igényeik. Nem azért, mert mi mondtuk, hanem azért, mert a gyerekek hazavit- tek egy olyan kultúrát, amely vonzó volt nekik. Elmesélték, hogy merre jártak. Ott miket láttak, hogyan laknak máshol az em- berek. Például Ausztráliában is családok- nál laktunk. De többször laktunk szállodá- ban is, nem is akármilyenekben. Biztos nem is tudják, hogy ennek a hatására, de átalakultak. Meg nem is fogják azt soha beismerni, hogy ez így hatott rájuk.

Amikor a gyerekeket hazavittük, min- dig megállították a buszt egy sarokkal előbb, vagy akár kettővel, hogy ne lássuk, hová mennek haza, milyen körülmények közé. Azt is látták, hogy mi magunk ho-

gyan lakunk, mert ha úgy indultunk veresenyre, akkor gyakran nálunk aludtak, vagy az ismerőseinknél.

A család megnézte a gyerekeket, amikor szerepeltek. Azt, hogy rendszeresen jöttek volna, azt nem lehet mondani, de volt egy időszak, amikor igen.

A balogunyomi családot tényleg nagyon szeretjük. Olyannyira, hogy amikor vittük haza a gyerekeket, behívtak magukhoz. Nem csak vendégül láttak, de adtak tojást és egyebet is, és nem lehetett nem elfogadni. A vendéglátáskor is nagyon kellett alkalmazkodni, mert egy tálban volt mindenkinek a vacsora. Szóval kedves emberek voltak, de hozzáteszem, hogy velünk. Mások nem ezt mondják.

A rokon körben a kötélugró gyerekek családjának fejlődését irigyelni kezdték, és fűtögették őket, hogy mi, edzők az ő lányaikon gazdag-szunk meg. Követeljenek többet, pénzt a lányok után. Avval támadtak nekünk, hogy mi csak kihasználjuk a lányokat és zsebre tesszük a hasznat. Megkérdeztem az anyukát,

hogy tisztában van-e avval, hogy mennyibe kerül egy repülőjegy Ausztráliába. Akkor 210 ezer forint volt. Úgy teremtettük rá elő a pénzt, hogy sorra jártunk minden lehetséges szponzort. Hozzáteszem, hogy sokkal nehezebben adtak, amikor meghalották, hogy cigánygyerekeknek lesz. Volt olyan nagy cég, amelyik ezek után 5000 Ft-ot adott. Holott nekünk akkor olyan gondjaink voltak, hogy nem tudtunk cipőt adni a lábukra, a családtól pedig nem lehetett ezt elvárni. Nemcsak a sportruházatot kellett előteremtenünk, hanem a teljes ruházatukat, utazótáskásktól, fogkeféstől.

A mostani életükről nem sokat tudunk. Talán leginkább Tündéről. Az ő élete elég zűrés volt. Elvitte őt a családja külföldre, ahonnan menekülve jött haza. Amikor kér-

deztem, hogy elmesélné-e valaha, hogy mik történtek vele ott kint, azt mondta, hogy nem. Sok pénze volt abban az időben, de hogy mit kellett neki ahhoz megélnie, azt nem tudjuk. Ami viszont öröndetes, hogy ők már kiléptek ezekből a körökből. Persze nem az egész családjuk. Szerintem ők maguk már kiegyensúlyozottabb életet élnek, mint ha nem ismertek volna meg velünk egy más, igényesebb életformát.

Azt mondta nekem valaki, hogy ne keseredjek el, mert én igencsak elkeseredtem, amikor ezek a gyerekek bedobták a törölközőt a kötélugrást illetően, hogy azt nem lehet kitörölni egy emberből, amit így megél. Lehetett volna nekik rengeteg

Eleinte kimondottan utálta az apukáját. Nem volt köztük tulajdonképpen kapcsolat. Ahogy közelebb kerültünk, kiderült, hogy ő nem tartotta Zsanettet a saját gyerekének, mert amikor született, akkoriban éppen börtönben volt. Pedig nagyon hasonlítottak, természetre is. Ahogy Zsani szépen jött fölfelé a sikereivel és ő lett a leghíresebb ember a családban, az apuka hozzáállása is teljesen megváltozott.

pénzt adni, de az mind elfolyt volna. De amit megélték – élmények, gondolkodásmód –, azt nem lehet már elveszíteni. Mondjuk egy ausztrál család életében benne élni egy hétig. Ha ebbe belekóstolhat, az biztosan más, mintha adsz nek i 20 000 Ft-ot, hogy legyél boldog egy hétig. Amit ők itt

megtanultak, az talán az, hogy céljaik lettek. Például Zsanettnak már olyan irreális elképzelései voltak, hogy ő akármilyen emberrel már nem is fog szóba állni. Holott tudtuk, hogy az ő értelmi képességei igencsak gyengék. Ezen erősen elgondolkodtunk, hogy jót tettünk-e velük. Hogy felhoztuk őket egy olyan igényszintre a társakat illetően is, amilyent nem fognak megkapni tartósan sohasem.

A munkát illetően is olyan igényeik lettek, amelyekhez viszont nem tudnak eleget tanulni a képességeik miatt. A takarító női állás is úgy kellett rájuk tük málni. Zsanett fodrász akart volna lenni, de nem tudott továbbtanulni, annyira gyenge képességű. Egy beszélgetésben ez nem volt fel-tűnő, mert annyi helyen, érdekes dolgok

között járt, amiket megfigyelt, lehetett vele ezekről beszélni, de gondolati műveletekre, a legegyszerűbbekre is csak igen kevéssé volt képes.

Voltak kellemetlen és vicces események. Például amikor még kisebbek voltak, alsósok, és versenyre mentünk, a szállás kollégiumban volt. Ezek a gyerekek csak egy ágyban voltak hajlandók aludni. Egyszer, amikor Győrben volt verseny, a kollégiumban eggyel kevesebb szállást kértünk, hogy úgys egy ágyban fognak aludni. És amikor bementünk, utánunk rohant a portás, hogy mi csinálni akartunk. Fogalma sem volt, hogy ezek a gyerekek hogy alusznak otthon és milyen lehet nekik idegenben. Akkor pénzünk is alig volt, és egy emberrel több jöhett az áron.

Máskor szállodában, a Novotelben szálltunk meg. Mindenkinek a szobájában ott a hűtőszekrény tele étellel, itallal. Jönnek a gyerekek, hogy mennyi finomság van a hűtőben és ők bizony ettek is már ebből-abból. Mi sem vagyunk állandó négycsillagosszálló-lakók. Így mire kiderült, hogy ezt a fogyasztást még négycsillagos áron kellene kifizetni, már jócskán fogyott a hűtőkből. Gyorsan végigszaladtam a szobákat, hogy ki mennyit és mit fogyasztott pontosan. Aztán lementem a portáshoz és elmagyaráztam, hogy milyen tévedésbe estünk és gyorsan végigjártam az éjszakai boltokat és visszapótoltam az elfogyasztott dolgokat, bolti áron.

Az első pofont Tündi jelentette. Ő nagyon tehetséges volt, de nagyon lusta. Pedig a világon a legjobb lehetett volna, ha kitartóbb. Amikor nyolcadik után kimaradt az iskolából, akkor abba is hagyta. Aztán jött Zsuzsi, ugyanígy. Ezen már elgondolkodtunk. Ez a sportág ugyanis nem az általános iskolások sportja, hanem inkább a középiskolás korosztályé. Mondtuk a többieknek is, hogy veletek mi lesz. Persze fogadkoztak, hogy ők aztán nem hagyják itt a klubot. Harmadiknak Zsanett maradt el tőlünk, ahogy az iskolából kikerült. És akkor már nagyon elgondolkodtunk azon, hogy egyetlen kudarc, az egyedi eset. De három ugyanúgy, már egy kicsit sok.

Közben egyre több gyerekünk lett külső iskolákból. Azt vettük észre, hogy lassan több a máshonnet jött gyerek, és egészen más velük dolgozni. Mindenben más. Akkor derült ki, hogy mennyi energiát fordítottunk ezekre a gyerekekre. Egyáltalán arra, hogy itt legyenek az edzésen, úgy nézzenek ki, hogy el lehessen velük indulni valahová. Legyen mit enniük az úton, várja valaki őket, amikor hazaérünk. Ugye ezek a dolgok természetesen egy átlagos családban, de velünk nem egyszer előfordult, hogy senki nem volt itt értük és indulhattunk ki Balogunyomba, hazavinni őket. Az sem volt biztos, hogy ott lesz reggel a vonatindulásnál, vagy nem tud kiállni a csapat, mert nem jön el valamelyikük. Ráadásul szinte senkitől nem kaptunk köszönetet. Ezekről a szülőktől nem is lehetett elvárni, mert ők nem érzékelték, hogy ez mekkora pluszmunka nekünk. De a város részéről sem kaptunk támogatást és a kollégáktól is inkább az irigység nőtt meg. A kollégák inkább úgy gondolták, hogy hülyék vagyunk, hogy ezt vállaljuk. Egyszer kaptunk az elmúlt 10 évben jutalmat és akkor is a legkevesebbet. Most is jöhetnek a cigánygyerekek az edzésre, de azt már – ezek után – nem vállaljuk, hogy a mosdatástól a cipő beszerzéséig mindent elvállaljunk úgy, hogy senki nem becsüli meg ezt. Így viszont ezek a gyerekek nem maradnak meg.

Persze sajnáljuk, de belefáradtunk. A városi iskolákból jövő, átlagos, de normál képességű gyerekekkel ugyanannyi munkával kétszer akkora eredményt lehet elérni. És nemcsak a konkrét gyakorlat- és elemtanulásról beszélek most, hanem a szervezésről, a versenyzésről, a szponzorok kereséséről és a hasonló dolgokról. Ezeknél a gyerekeknél elég azt mondanom, hogy mikor indulunk a versenyre és mit kell hozni, és tudom, hogy rendben van. Nem nekem kell azért idegeskednem, hogy ott lesz-e, van-e ruhája és a többi. A cigány gyerekeket továbbra is várjuk a kötélugró klubba, de csak úgy, ha nem nekünk kell mindent elintézni ahhoz, hogy az edzésekre és bemutatókra, versenyekre jönni tudjanak.

Füle Magdolna

Azok a lányok, akiknek ötödikben az osztályfőnökük lettem, már második koruktól kezdve ugróköteleztek. Már egy kicsit túl jó is volt a kapcsolatunk, olyan sokat voltunk együtt. Osztályfőnökként is elmegyek minden gyerekemhez, de persze a kötélugrók családját is jól ismerjük. Nemesyszer azokban a ruhákban járt az egész család, amiket tőlünk kaptak. Mi meg úgy szedtük össze azokat magunktól és az ismerőseinktől, aztán meg a szponzoroktól.

Az osztályban külön dicsőségfalunk volt, ahol az ő sikereiket is kitettük. Amikor Ausztráliában jártunk, többször is tartottak élménybeszámolót az osztályokban. A földrajzos kolléga több témában is meséltetett velük. Például az éghajláról, növényzetről.

Nagyon gyenge tanuló volt mind a két kislány. A humán tárgyak mentek nekik jobban. A reál tárgyakat nem én tanítottam, de tudom, hogy matematikából annyira gyengék voltak, hogy már harmadik osztályból nem léphettek volna tovább egy átlagos iskolában. Az utazásaink olyan jó hatással voltak rájuk egyébként, hogy ha valaki együtt beszélgetett a csapat tagjaival, akkor nem ríttak ki közülük. De ha azt mondták nekik, hogy add össze a kilencet meg az ötöt, már gondjaik lettek volna.

A külsejüket, kiállításukat tekintve óriási volt a fejlődés. Kezdetben hárman is az én napközis csoportomból kerültek ki. Aztán az egyik kislánynak börtönbe került az apja és elmaradt tőlünk. Ők hárman egy általános iskolás kislánnyal alkottak egy csapatot. Ott azon az országos versenyen, ott dobogósok is lettek. Úgy mentünk el arra a versenyre, hogy én itt az iskolában mosdattam meg. Vittem neki a bugyitól elkezdve mindent, hogy felöltözhessen. Körmöt vágunk, haját mostunk. Így tudunk vele elindulni, mert egyébként olyan katasztrofális állapotban volt a gyerek, hogy nem lehetett vele egy versenyre elutazni. Ő elég érdekes személyiség volt, nem fűzött hozzá túl sokat a dolgokhoz, valószínűleg tetszett is neki, de ahogy hazajöttünk, két nap múlva megint olyan állapotban volt, mint

azelőtt. Amit adtunk, azt vagy elajándékozta, vagy elvették tőle, ezt nem lehet tudni. Meg kellett vívniunk a magunk harcát ebből a szempontból. A Zsuzsiékat a nagymama nevelte. Ott egy fokkal jobb volt a helyzet. Ő elég jó gondolkodású néni volt. Szerette is, hogy járnak hozzánk és támogatta is. Átérezte azt, hogy amit velünk csinálnak az jó a gyerekeknek.

A sportöltözettel, amely nálunk ujjatlan és testre simuló, nem volt gond. Egyrészt kicsik voltak még. Másrészt a csapatban lévő másik két lánnyal együtt voltak mindig, az öltözőben is és megtanultak egy másik fajta kultúrát. Ilyen szempontból óriásit fejlődtek. Olyan közegben éltek velünk, ami tetszett nekik és teljesen átalakultak. Az első időszakban teljesen cigány ruházatban jártak. Aztán az évek során átalakult az öltözködésük is a miénkhez hasonlóra. A családjuk ezt nem korlátozta, különösen később, inkább örültek neki. A népviseletet is inkább csak kényelemből hordták, mert az otthon megvolt. Amikor az ENZO elkezdett minket szponzorálni, lassan nemcsak a gyerekek, hanem a fél falu, a nagy család is a mi ruháinkban járt, ezek modern sportruhák voltak.

A fejlődéssel elért színvonalat azóta is tartják. Mi már régen találkoztunk velük, mert a klubba nem járnak vissza. De akik a klubtagok közül találkoztak velük, azt mondják, hogy nagyon jól öltöznek, csinosan, tisztán. Ha beszélgetsz velük, senki nem mondaná meg, hogy valaha ide, ebbe az iskolába jártak. Hiszen ez egy kisegítő iskola, ahová hátrányos helyzetű és képességű gyerekek jönnek. Szerintem igényesen élnek most is a családjukkal.

Az utazások alatt a cigány és a magyar gyerekek együtt voltak. Ez tulajdonképpen a többieknek volt nehezebb, nekik kellett tolerálniuk, mert nem voltak egyenlő partnerek. Ehhez az értelmesebbnek kellett alkalmazkodnia. Ausztráliában úgy voltunk, hogy ketten-ketten egy családnál. Csak Zsuzsit mertük a legnagyobb magyar lánnyal elengedni külön, a másik három cigány kislány velünk lakott. De nem azért, mert nem bíztunk meg bennük, hanem mert nem találták volna fel magukat. És

régebben volt is egy eset, még az elején, hogy egy versenyre utaztunk. Egy ismerősünknel éjszakáztunk és sajnos jött utána egy telefon, hogy eltűnt egy aranygyűrű. Na ettől a tényről teljesen készek voltunk, de ez még nagyon az elején volt. El nem ismerte, hogy ő volt, de aztán erről rengeteget beszéltünk és soha többet nem is történt semmi ilyen. Azért nem mertük őket nagyon egyedül elengedni, főleg amikor idegen családoknál laktunk. Külföldön senki nem foglalkozott azzal, hogy ők cigányok. Ott ugyanolyan gyerekek voltak, mint a többi külföldi. Nem lehetett rólok tudni, hogy milyen családokból jönnek, s hogy a családjuk milyen körülmények között él. Persze a megjelenésük a szponzori ruhákkal teljesen olyan volt, mint bármelyik gyereké.

Az első külföldi utazásra a három versenyző gyerek egyedül ment a kötélugró szövetség embereivel. Ez a verseny Amerikában volt, és csak annyi pénzt tudtunk összegyűjteni, hogy a versenyzők kiutazhassanak. Akkor, ez körülbelül három évvel volt az aranygyűrűs eset után, már nem féltünk attól, hogy rendesen megállja-e a helyét idegenek között. Ezek a gyerekek a mai napig nem dohányoznak, nem züllenek. Tündi 19 éves volt, amikor szült és ez óriási dolog ebben a közegben.

Érdekes, hogy a Zsani kapcsolata a családjával is nagyon megváltozott, amíg hozzánk járt. Eleinte kimondottan utálta az apukáját. Nem volt köztük tulajdonképpen kapcsolat. Ahogy közelebb kerülünk, kiderült, hogy ő nem tartotta Zsanettet a saját gyerekének, mert amikor született, akkoriban éppen börtönben volt. Pedig nagyon hasonlítottak, természetre is. Ahogy Zsani szépen jött fölfelé a sikereivel és ő lett a leghíresebb ember a családban, az apuka hozzáállása is teljesen megváltozott. Eleinte konkrétan hülyegyereknek tartották, mert a testvérek között ő volt a legbutább, többször bukott is. Tényleg gyenge is volt. Aztán amikor megjelent róla cikk az újságokban, vitte haza az érmeiket, akkor ő lett a kedvenc.

Amikor ide kerültek az iskolába, kimentem hozzájuk Balogunyomba. Az anyuka

igen csodálkozott, hogy kimentem oda Szombathelyről, mert van, aki a kollégáim közül is fél kimenni ezekhez a családokhoz. Én úgy érzem, hogy csak akkor tudok rendes kapcsolatot kialakítani a családokkal és a gyerekekkel, ha elmegyek hozzájuk. Hat gyerekük van és olyan jó lett általunk a család kapcsolata az iskolával, hogy azt a gyereket is ide akarták már íratni, aki nyugodtan megállta volna a helyét a normál általános iskolában is, mert ő semmilyen szempontból nem volt fogyatékos. Úgy kellett lebeszélni őket, akkora volt a bizalmuk a mi iskolánk iránt és a bizalmatlanságuk a többivel szemben. Ebben az iskolában találta meg a család azt a pluszt, hogy törődnek vele. Persze segítettünk az iskolaválasztásban. A kislány azóta is normál általános iskolába jár.

Bánhegyi Kata

Előfordult, hogy egyszer csak elvonultak négyen a cigánylányok és nem foglalkoztak velünk. Aztán amikor kérdeztük őket, hogy mi baj van, mondták, hogy semmi, csak éppen olyanjuk volt, hogy elvonultak egy kicsit.

A családjukról nem nagyon beszéltek. Talán azért, mert látták, hogy a mi családjaink milyenek, hogyan lakunk. Időnként hazavittük egymást és így ők is látták, hogy milyen nálunk. Gondolom, aztán összehasonlították és ezért nem akartak róla beszélni. Olyan többször volt, hogy hazavittük őket Balogunyomba és hamarabb megállították a buszt és inkább gyalog mentek haza az utolsó szakaszon. A családjuk időnként eljött megnézni őket, de viszonylag ritkán.

A gyakorlatokat ők is rendesen csinálták, csak háromszor annyit kellett gyakorolniuk, mint a többieknek. Ötször-hatszor is elmagyaráztuk, hogy hova lépjenek, melyik kezét emelje. Csak sokkal többet kellett gyakorolni velük, amíg sikerült. Nem rontottak többet, mint bármelyikünk. Ebből sosem volt probléma, ez mindenkivel előfordult. Ezért senkit nem szoktunk leszűrni, rendes csapatként működünk. Ha valaki hibázott, persze, idegesek voltunk, de mindenki egyformán, ebben semmi kü-

lönbség nem volt. Volt, aki nem annyira. Zsanett volt talán a legidegesebb közülük, de ő meg nagyon jó versenyző volt. A versenyen a legjobbat tudta kihozni magából.

D.-né

H. A.-t az édesapja neveli. Az édesanyja még alsó tagozatos korában elhagyta őket. Úgy, hogy kísértalt a lépcsőházból és új családot alapított, ahol gyerekei is születtek. Az édesapa A.-t és húgát egyszerű-

en, de rendszeren nevelte. A Gyámügyi Hatósággal együttműködött.

Két éve, amikor A. már nagyobb lett és az édesanyja úgy gondolta, hogy már valamire használható – akár a testvérei mellett, vagy talán az utcán –, elcsalta az édesapától. Egy év múlva viszont, mikor lopáson kapták, újra visszaküldte hozzá.

H. Ekler Judit

Az Új Pedagógia Szemle

LII. évfolyam. 2002. október havi tervezett tartalma

Tanulmányok

Knausz Imre: Műveltség és autonómia

Benda József: A kooperatív pedagógia szocializációs sikerei és lehetőségei Magyarországon II.

Monoriné Papp Sarolta: A közoktatási minőségfejlesztésről

Helyzetkép

Ligeti Csákné: A magyar nyelv és irodalom tantárgy helyzete a közoktatás elemi szakaszában

Kerber Zoltán: A magyar nyelv és irodalom tantárgy helyzete az ezredfordulón

Nézőpontok

Kronstein Gábor: Tanügyi skolasztika avagy egy téma elemzésének anatómiája

Kamarás István: Fedőneve olvasótábor

Világítókör

OECD melléklet

A PEB programról? Hogyan támogatja az iskolai infrastruktúra a minőségi oktatást

Műhely

Hunya Márta: Vitaalapú tanítás ? Magyar tankönyvek, tantervek elemzése II.

Nemes Ilona: Talpalatnyi autonómia

Revákné Markóczy Ibolya-Máth János: A természettudományos problémamegoldó gondolkodás fejlesztésének lehetőségei a középiskolában

Kritika-Figyelő

Nagy Andor: Összehasonlító pedagógia

Huszár Zsuzsa: Elméleti gyakorlatok?

Trencsényi László: Források és szempontok

Kovács Ferencné Ónodi Irén: Egy hasznos kis könyvről

KOMA melléklet

KOMA XXXIX. pályázatról